

EXPERIENȚE SPIRITUALE ÎN *PREVESTIREA* DE IOANA PÂRVULESCU*

ELENA-LIGIA JEBELEAN

Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” din Timișoara
Centrul de cercetare lingvistică aplicată și studii culturale comparate – CCLASC
elena.jebelean@umft.ro

Abstract: A novel of great complexity, *The Foretelling* reinterprets the biblical episode of Jonah, retold across generations – from Jonah himself, through his daughter Esther, and into the present day. It is a vivid, dynamic narrative with profound symbolic depth, brought to readers through complex, well-individualized characters. The text foregrounds not only the human relationship with the divine but also personal transformation through connection with God and others. Symbolic, sometimes miraculous, rebirths become steps on the path of spiritual elevation. A variety of experiences – from those that redefine identity to those on the brink of life and death – build avenues for spiritual reconfiguration. Journeying, disobedience, remorse, the ecstasy of prayer, repentance, the risk of prophecy, doubt, dissatisfaction – all rooted by the spoken word as a covenant between man and God – are elements that address the human need for existential meaning. How Jonah’s actions and reactions are perceived, how they resonate into the 19th century, how his questions and anxieties are reflected in the consciousness of his descendants who carry on his story, and how he is reborn in each new retelling—these are questions that shape labyrinthine paths not only toward the meaning of human existence but also toward the foundational essence of storytelling itself.

Keywords: prophecy, Jonah, connection to the sacred, transformation, metanarrative.

1. Preliminarii

Pentru Ioana Pârvulescu, a scrie înseamnă a te reîndrăgosti de lume. Pe de o parte, de lumea ficțională pe care o aduci la lumină, ca într-o naștere, de personajele care te ajută să rostogolești mai departe povestea, de contextele variate în care ele acționează și pe care tu le creezi cu mîgălă, ca un bijutier. Povestea devine făptura căreia i te dăruiești cu tot ce ești, nu investești în ea doar timp și energie, ci o zidești cu tine însuși, de la ritmul respirației la asimi-lările continue, așa cum afirmă autoarea la lansarea romanului *Prevestirea*, de la Librăria Humanitas Cișmigiu, din 11 septembrie 2020, răspunzând la întrebarea unui cititor despre cât timp i-a luat să scrie romanul: „Orice roman se scrie toată viața – pui în el ce ai acumulat...” (Pârvulescu 2020c)

* *Spiritual Experiences in Prevestirea (The Foretelling) by Ioana Pârvulescu.*

Pe de altă parte, scriind te reîndrăgostești de lumea reală, legată organic de lumea cărții tale și transformată în destinatarul *scrisorii* pe care i-o dăruiești. Ioana Pârvulescu consideră cărțile ca fiind salvatoare nu atât pentru cel care le scrie, cât mai ales pentru cel ce le citește, deoarece acesta poate descoperi în ele sprijin, călăuzire, iluminare:

Ce cred eu despre cărți? Știți ideea cu *message in the bottle*. De obicei, trimiți un mesaj în ocean pentru a ajunge la cineva, și cel care trimite mesajul în ocean îl trimite ca să se salveze pe sine. Eu l-am trimis întotdeauna ca să salvez pe altcineva. Nu eu să fiu salvată, ci scriu o carte cu gândul că, poate, acolo, la țarm, se află cineva care are nevoie exact de cuvintele mele. Nu știu la cine-ajunge, poate sunt oameni care au nevoie de cărțile mele. (Pârvulescu 2024b)

Dedicat taților, romanul stabilește filiații în direcții multiple: tați biologici și tați spirituali, tați-autoritate și tați-sprijin, tați pământești și Tatăl ceresc. În incipitul romanului, Iacob, adevăratul tată al lui Iona, sosește la Gat-Hefer la scurtă vreme după moartea celui pe care Iona îl considerase o viață tatăl său. Pe Iacob îl consideră unchi, văr al tatălui. Nici Iacob nu-și denunță paternitatea, ci, neavând moștenitori, vine ca să-i ofere lui Iona să fie continuatorul afacerilor și moștenitorul averii sale. Iona este, la rândul său, tatăl văduv al Estherei, fiica prin care-și va întemeia și răspândi peste veacuri povestea, fiică pe care e nevoit să o părăsească spre a-l urma pe Iacob. Pleacă cu greu, părăsindu-și mama și aflând de sarcina iubitei sale Hannah, văduvă și ea. Însă, pentru a-l urma pe Iacob la Tarșiș, la *capătul lumii*, Iona alege – lucru de neimaginat – să nesocotească porunca Tatălui de a profeti spre pocăință păcătoșilor din cetatea Ninive. Între timp, alături de Iacob, devine tată simbolic pentru orfanul șchiop Elișa și pentru frații acestuia, precum și pentru tânărul cerșetor orb Abiel. Știm că se întoarce acasă și că-l va cunoaște pe fiul său, micul Iona, pentru că altfel povestea vieții lui nu ar fi putut ajunge, prin Esther, până la noi. Este încă o ipostază în care cartea se manifestă ca o faptură cu intenționalități și voință proprie. Întrebată de Melania Cincea despre tema Tatălui în *Prevestirea*, autoarea precizează:

Nu știi de la început lucrurile astea, când scrii, ele se leagă și își creează un sens pe parcurs sau chiar la urmă de tot, cum ni se întâmplă de obicei și în viață. [...] N-am știut de la început că există o temă a tatălui, dar ea era inevitabilă, iar tatăl biologic și tatăl mitic și mistic se legau firesc. Dedicția am pus-o la urmă de tot. [...] Mi s-a impus cumva de la sine, când am terminat cartea. Precedenta o dedicasem mamei, chiar în anul morții ei, dar n-a mai aflat asta. Cât despre tată, sunt decenii de când l-am pierdut pe al meu și am o sensibilitate anume la tema asta. (Pârvulescu 2020f)

Dar paternitatea romanului? Autoarea este mama prin care el vine în lume, dar sămânța *trupului* său este inculcată în imaginația creatoarei de toată cultura pe

care a asimilat-o, de propriile experiențe creatoare anterioare. Mistic, prin ordinele și explicațiile date lui Iona, Dumnezeu ne vorbește și nouă – nu doar în Vechiul Testament, ci și în acest roman în care povestirea este transmisă de-a lungul generațiilor, redevenind mereu cuvânt viu, *viu grai*. Cu fiecare nouă povestitoare/povestitor, succesiunea de experiențe se metamorfozează, țese taina în vorbe noi, arătându-ne că trăim la granița dintre mister și actualitate. Fiecare povestitor renaște povestirea, așa cum Iona renăscuse din pântecul peștelui, din experiențele sale spirituale. Fiecare povestitor accentuează valoarea testimonial-identitară a textului. Da, el este fixat în scris, accesibil oricui poate citi Biblia, dar din sâmburele poveștii inițiale, autentice, spuse chiar de Iona, se dezvoltă în roman variantele ce-i demonstrează fertilitatea și viabilitatea. Grație Ioanei Pârvulescu, în acest prim roman românesc inspirat de un mit biblic, povestea lui Iona se organicizează, se modelează, devenindu-ne concomitent și tainică, și accesibilă, fascinându-ne. Un altfel de Iona este adus la nivelul privirii noastre deșteptate înlăuntrul. În prologul romanului, autoarea mărturisește:

Pe măsură ce m-am dedicat lui, atât numele, cât și personajul biblic care l-a purtat mi-au devenit foarte dragi. Am început să-l înțeleg pe Iona. De un curaj ieșit din comun, ca toți artiștii adevărați, și primul care, în felul lui și înaintea lui Iisus, învinsese, după trei zile, moartea. Singurul, cred, care i se opusese lui Dumnezeu firesc într-un dialog, închipuindu-și că omul, creat după chipul și asemănarea Domnului, îi poate vorbi acestuia ca unui semen și că poate îndrăzni să spună și altceva decât strict ce se așteaptă de la el. (Pârvulescu 2020a, 8)

Propensiunea cititorului în spiritual se realizează prin fiecare dintre temele romanului – creație, paternitate, familie, prietenie, nesupunere, iertare, călătoria fiind cea care ordonează pluridirecționalismul virtual al existenței, obligând la asumarea unui sens. Fiecare personaj își are propriile drumuri – prin viață, prin lume, prin timp –, drumuri care fac posibilă o evoluție/împlinire spirituală. Drumurile labirintice, rătăcirile lui Iona, căutările de sine și de Dumnezeu pun mărturie despre ce înseamnă a alege și a fi ales. Dacă, aparent, a fi ales ar implica certitudini și claritate, pentru că ți s-ar spune ce ai de făcut și faci, în fond, paradoxal, statutul de ales presupune spaimă, nesiguranță, dezorientare, șovăire, greșeală, căință, contestare – tocmai datorită tulburătoarei apropieri majore de divinitatea de neînțeles. Scriitoarea s-a simțit aleasă de povestea lui Iona tocmai pentru că a fost cucerită de complexitatea ei, convinsă că și cititorii vor fi atrași de profunzimea și bogăția de sens a ipostazelor prin care personajul are șansa de a descoperi despre lume, despre sine și despre Dumnezeu lucruri cu care nu sunt familiarizați:

Povestea lui e atât de frumoasă și de omenească pentru că e despre monștrii cu dublu rol, până la urmă salvatori, despre nevoia de umbră, despre teamă și fugă, despre pasiune, despre a te implica și a sta deoparte, a fi om sau în afara omenirii, a muri, a învia și, da, a-ți dori moartea de mai multe ori, chiar dacă te crezi ales

de Dumnezeu, Despre cum poți deveni crud, bun fiind, și cum poți deveni bun, rău fiind. E o poveste completă. Îți pune imaginația în funcțiune. Te mișcă din loc. Te pune la încercare. Te face să simți lucruri nemaîncercate. (Pârvulescu 2020a, 8)

Supratema romanului este timpul. Trăim printre urmașii patriarhilor, în jur de 90 de generații ne despart de generația biblicului Iona, socotește autoarea. Asemeni unui Dumnezeu ubicuu, scriitorul este și el pretutindeni, face ca timpul să fie perceput dincolo de orice granițe: „Pentru scriitor, o mie sau două sute de ani sunt, vorba psalmistului, ca ziua de ieri care a trecut: îl mătură ca pe un vis.” (Pârvulescu 2020a, 9) Ana Maria Sandu precizează în „Dilema veche”, într-un interviu cu Ioana Pârvulescu, că timpul și memoria sunt temele care revin cel mai des în romanele sale, iar scriitoarea se declară încântată că, deși destui fizicieni emit ipoteza că timpul n-ar exista, „Lee Smolin, în *Timpul renăscut*, are curajul și argumentele să afirme exact contrariul: timpul există!” (Pârvulescu 2023a). Într-un alt interviu, publicat în același an în „Suplimentul de cultură”, autoarea insistă pe faptul că majoritatea scrierilor sale își au rădăcina într-un trecut ce se cere reînviat. Reînvierea prin literatură face acel timp nemuritor. Romanul este, așadar, asemeni unui copac

ale cărui fructe vin dintr-o rădăcină adânc înfiptă în trecut. Cred că preferatul meu, Amos Oz, spunea că peștele literaturii înoată în apele trecutului. Motorul care m-a mânat a fost curiozitatea – o curiozitate care poate fi satisfăcută, lucru care nu se poate întâmpla în cazul literaturii despre viitor. Trecutul îți oferă o confirmare. [...] Ai și un mare noroc, faptul că omul este același, deci tu trebuie să descoperi doar recuzita trecutului. În plus, este clar o luptă împotriva morții. Recreând trecutul, îl faci nemuritor sau mai puțin muritor decât este: de fiecare dată când un cititor ia cartea în mână, reînvie acel trecut. (Pârvulescu 2023b)

Mai mult, în cazul acestui roman timpul este remitizat, legenda de familie reliefează sacrul din profan de câte ori este repovestită. Paradoxal, curgerea și veșnicia se îngemănează – ascultând/ citind te reîntorci în mit, suprapunând părții tale efemere sacralitatea lui în care lumea este mereu la începuturi. Cartea nu este doar o sinteză de experiențe spirituale prin care personajele își găsesc locul într-o lume pătrunsă de sacru, ci este ea însăși prilejul unei înălțări de sine prin lectură.

2. Vrajă și dezvrăjire

Ceea ce ne apropie de sacru ne uimește, ne transformă, ne înalță. În funcție de cum se raportează la sacru, personajele romanului ne surprind. Credem că Iona, poate, ne-ar surprinde mai puțin – cunoscători ai episodului din *Vechiul Testament*, ne așteptăm ca principalele experiențe de acest tip să-l vizeze. Dar sunt și alte personaje pentru care sacrul ia forme neașteptate.

Martorii revenirii la viață a fetei înecate în fântână, scoasă la lumină de Iona și resuscitată de vindecătorul Iacob, simt că iau parte la un miracol: „Atunci s-a petrecut miracolul și fetea înecată a înviat tușind, în timp ce Iacob a scuipat din gura lui apă din fântână. [...] Bunătății lucrurilor de felul ăsta oamenii din Gat-Hefer îi spuneau voia lui Dumnezeu.” (Pârvulescu 2020a, 21) Deși Iacob, onest și transparent, explică imediat unde a învățat meșteșugul de a absorbi apa din căile respiratorii ale celui gata să se înece, oamenii din jur, însetați de taine, adepți ai gândirii magice, aleg să-i atribuie puteri miraculoase.

A descoperi literele și cifrele, a învăța citirea, scrierea și socotitul este un miracol pentru fostul cerșetor Elișa al cărui picior se vindecă treptat pe corabie, îngrijit de Iacob. Iacob îi va vindeca băiatului nu doar trupul, ci și sufletul, devenindu-i mentor. Chiar Iacob este pe corabie învățătorul său, iar băiatul își reconturează orizontul asupra lumii:

Diminețile, Iacob începuse să-l învețe literele, explicându-i ce înseamnă fiecare și cum se înlanțuie. Făceau câte cinci pe zi, pe o tăbliță cerată. Erau taine pe care le știu numai câțiva oameni aleși, și lui Eli îi era aproape frică să se apropie de ele, ca și cum magia asta i-ar fi putut aduce pierzania. În același timp, Iacob îl învăța și să socotească pe degetele de la cele două mâini. După ce umpleau tăblița, bătrânul apropia flacăra unui opaiț, și vedea cum literele se topesc și dispar și, când ceara se răcea, el trebuia să le facă iarăși să apară. Vrajă curată. Era greu, cel mai greu lucru cu care-și bătuse capul vreodată, dar nu-l plictisea. [...] Se ducea la Abiel și-i povestea și lui despre tot ce învăța, despre tot ce vedea pe navă și despre noile lui gânduri de pe apă, altele decât cele de pe pământ.

– Crești, Elișa, ești deja altfel decât te știam la Ioppe. (Pârvulescu 2020a, 85-86)

A concepe un copil, dar și a-l aduce pe lume rămân, dincolo de toate, miracole – revelate în roman și lui Elișa, care ajută ca totul să meargă bine la nașterea micului Iona, chiar în noaptea primei lui experiențe sexuale. Iubirea și moartea se îngemănează – nașterea copilului îi readuce în minte moartea mamei sale, la nașterea ultimei surioare, iar descoperirea faptului că urma bărbatului în femeie nu e deloc de nevăzut îl face să reflecteze asupra propriei morți. Zicala despre cele patru lucruri care nu lasă urme, pe care i-o spusese Iacob pe corabie, i se revela acum a fi doar parțial adevărată: „Iacob, care nu pierdea prilejul să-și rostească câte-o pildă, îi aminti că patru lucruri nu lasă urme pe lume: urma vulturului pe cer, urma șarpelui pe stâncă, urma corabiei pe mare. Elișa vru să-l știe și pe-al patrulea, dar bătrânul spuse că e prea curând ca să-l afle și, oricum, nu de la el îl va afla, ci de la o femeie.” (Pârvulescu 2020a, 103)

Pentru Belus, mâna dreaptă suveranului ninivean, evreul Iacob, abia sosit în Ninive împreună cu așa-declaratul său nepot, Iona, este un miraculos cititor de gânduri dacă știe deja ce-l îndurerează și-l încrâncenează pe regele Assur-Nirari: „E vorba despre regină, nu-i așa? Îi e rău, greață, nu mănâncă aproape nimic, stă numai întinsă, i s-a urât cu viața?” (Pârvulescu 2020a, 225)

Tot un miracol este și faptul că regina din Ninive rămâne în viață, *dăruind* soțului său doi copii sănătoși, un băiat și o fată – miracol meșterit tot de iscusitul Iacob, care știe preabine că, dincolo de priceperea lui, este voia lui Dumnezeu:

Cum nu știi care e calea vântului în furtună, nici cum se fac oasele în pântecul femeii care a rămas grea, tot așa nu cunoști lucrarea lui Dumnezeu – asta era zicerea întregă a celui care-și spunea *predicatorul* și pe care Iacob nu îndrăznise să i-o spună lui Belus decât până la jumătate. Nu-l mai amestecase și pe Dumnezeu. Acum însă, avea nevoie mare de ajutorul lui, nu pentru naștere, care urma să decurgă, după câte se vedea, binișor, deși regina era la primul copil, ci pentru ca sexul nou-născutului să fie bărbătesc, iar în privința asta priceperea lui nu putea face nimic, lucrarea lui Dumnezeu putea fi de un fel sau de altul. (Pârvulescu 2020a, 245)

Lucrarea lui Dumnezeu devine posibilă datorită inteligenței lui Iacob. El cere Emmitei, o doică de încredere, să aducă în timpul nașterii, pe-ascuns, un băiat recent născut, spre a fi declarat fiu al regelui, alături de micuța din sângele lui. Stratagema era necesară pentru a salva viața reginei, căci regele amenințase că o va ucide dacă nou-născutul nu va fi băiat. *Taina* se construiește sub ochii tuturor, care nu văd ce văd, nu înțeleg ce se petrece.

Pentru Abiel, recăpătarea vederii cu ajutorul lui Iacob ar putea fi un miracol. El îi spune lui Iacob că nu crede în miracole, iar acesta, conștient de necesitatea de a hrăni legăturile de neînțeles dintre om și lume, conștient de beneficiul speranței și de funcționalitatea limitativă a denumirilor, admitând că înțelesurile noastre înoată în neînțelesuri, îi răspunde „Dacă nu le numești minuni, poți să crezi liniștit în ele.” (Pârvulescu 2020a, 83)

Pentru Sargina, nepoata regelui Assur-Nirari și soția lui Belus, a se îndrăgosti de Iona este un miracol. Ea este prima din Ninive care îi ascultă profeția, iar efectul este antinomic:

Iona apăru în fața ei brusc, precum zeii, făcând-o să tresară. I se păru deosebit de frumos și de blând, în ciuda figurii încruntate, însă barba, într-adevăr, nu se potrivea cu restul. Spre deosebire de toți ceilalți, era orb la frumusețea ei și a grădinii de pe terasa palatului, ochii îi erau întorși cu totul înăuntru și nici n-o salută. Poate chiar era bolnav. [...] Răspuns brutal, dar ton blând. Cum poți fi brutal vorbind cu blândețe? Un zâmbet cum Sargina nu mai văzuse însoți cuvintele, un zâmbet ca raza lunii, în stare să facă lumină noaptea. *Blând ca mielul*, spusese bătrânul, care însă nu-i vorbise și despre puterea cuvintelor rostite de el. El continuă cu totul neașteptat, trist:

– Mai sunt patruzeci de zile. De azi. Cetatea va pieri. Nimicită de voia lui Dumnezeu.

Sargina simți o tulburare plăcută pe toată pielea și mai adânc, în trup. Vocea o uimea din cale-afară, venea cumva de dincolo de el. (Pârvulescu 2020a, 233-235)

La rândul ei, într-o revedere ulterioară, ea îi va povesti *Epopoea lui Ghilgames* – vitejia și trufia acestuia, teama lui de moarte, căutarea tinereții veșnice. Veneau din neamuri diferite. Pentru a se putea înțelege era necesar un transfer cultural. Iona evadează din palat, pentru a proroci în piețe, iar Sargina se îngrijorează pentru el: „Ea voia doar un lucru, să-l salveze pe bărbatul de care era atât de mirată că se-ndrăgostise cu disperare. Se gândi la ironia zeilor. Prima dată că e și ea îndrăgostită în viață și se anunță sfârșitul lumii. Când, de fapt, dragostea ar trebui să vestească începutul lumii.” (Pârvulescu 2020a, 267-268)

Întregul roman aruncă asupra noastră un năvod de miracole în care ne prinde și prin care ne aprinde imaginația. Desacralizarea acestor experiențe este impusă tocmai prin călătoria prin timp a legendei – fiecare nouă epocă își aduce clarificările științifice asupra celor care nu sunt deja clarificate de la bun început. În ochii celor de atunci însă, în pofida explicațiilor date cu bunăcredință, respectivele evenimente rămân inexplicabile, deci miraculoase, pentru că ei nu le pot percepe altfel.

3. Experiențe spirituale

Trei dintre ele rămân esențiale în economia acțiunii: vocea lui Dumnezeu *văzută* de Iona în repetate rânduri, căința lui Iona urmată de ieșirea din peștele mare care-l salvase, înghițindu-l, și îndreptarea celor din Ninive, a căror pocăire înduplecă mânia lui Dumnezeu. Profeția, rugăciunea, salvarea.

În categoria apriorică a sacrului, elementele raționale și cele iraționale se îngemănează. Adeimantos, atunci când Socrate spune, la sfârșitul cărții a doua a *Republicii* lui Platon, că „Dumnezeu este simplu, este sincer în faptă și vorbă. El nu se transformă și nu înșală pe nimeni.”, recunoaște adevărul constatării – „el nu îl crede pe Socrate, ci își dă seama că așa este” (Otto 1996, 152). Bazându-se pe acest fapt, pe observații ale sfântului Augustin și ale lui Luther, dar și remarcând că misionarii au constatat frecvent că, oriunde (printre tibetani sau printre negri africani) exprimau ideea de unitate și de bunătate a divinului, ea era imediat înțeleasă și acceptată, Rudolf Otto insistă pe apriorismul acestei categorii. Elementele raționale le schematizează, le ordonează pe cele iraționale. *Tremendum*, schematizat, devine *sfânta mânie a lui Dumnezeu*. *Fascinans*, schematizat, devine întruchiparea deplină a *harului*, iar *mirum* se schematizează prin caracterul *absolut* al atributelor divinității.

În opinia lui Martin Buber, revelația este întâlnirea cu Tu-ul etern, fenomenul originar prezent aici și acum. Omul nu iese din această întâlnire așa cum a intrat, iar momentul întâlnirii nu este doar o stare interioară, ci un fapt. La încheierea acestui fapt al întâlnirii mirabile, omul are în sine un plus, un spor despre care nu știa nimic dinainte și a cărui origine n-ar putea s-o indice precis. Acest fapt nou nu este „nici un mecanism psihic oarecare, nici o acțiune a subconștientului” (Buber 2022, 172). Nu este un conținut, ci o prezență, o forță ce implică trei realități inseparabile:

În primul rând, o deplină și reală și totală reciprocitate, sentimentul de a fi primit, de a intra într-o relație fără a putea nicidecum să spunem cum este făcut ceea ce ne leagă și fără ca această legătură să ne ușureze în vreun fel existența – ea face viața mai grea, dar o face mai plină de sens. Al doilea punct constă în indicibila confirmare care ne este dată în ce privește sensul lucrurilor. Acest sens are de acum înainte un garant (*Es ist verbürgt.*) Nimic, nimic pe lume nu mai poate fi lipsit de sens, problema sensului vieții nu se mai pune. Iar dacă s-ar pune, nu ni se mai cere s-o rezolvăm. N-ai ști cum să demonstrezi acest sens și n-ai putea să-l definești, n-ai pentru el nici formulă, nici imagine, și totuși el este pentru tine mai sigur decât datele simțurilor tale. Ce are cu noi, ce așteaptă el din partea noastră, acest sens revelat și totodată ascuns? El nu ne cere să-l interpretăm – nici n-am putea –, el vrea doar să fie efectuat. În al treilea rând, acest sens nu este sensul unei *alte* vieți, este sensul acestei vieți a noastre; nu este sensul unui *dincolo* (*Drüben*), e sensul lumii acesteia, a noastre, și vrea să-i fim fideli în această viață, în raport cu această lume. Acest sens poate fi primit, el nu poate fi cunoscut, dar el poate fi efectuat, și chiar aceasta o cere el de la noi. Eu nu trebuie să-i păstrez garanția în mine, ci prin mine să-l fac să se nască în lume. (Buber 2022, 173-174)

Acest sens revelat nu se lasă transmis sau formulat într-o doctrină valabilă pentru toți, practica lui nu este supusă unor reguli, unor prescripții. El poate fi manifestat doar de cel care l-a primit, prin calitatea unică a ființei și vieții sale. Nu există îndrumare care să ne ducă spre întâlnirea cu eternul Tu, tot așa cum, ulterior, nu există norme de aplicare sau împărtășire. Mai mult, misterul care ne-a devenit prezent a rămas intact. Ni s-a revelat în prezență, ca salvare, noi l-am recunoscut, dar asta nu ni-l face mai puțin misterios. Ne-am apropiat de Dumnezeu, dar n-am înaintat în descifrarea lui, în dezvăluirea Ființei. Am resimțit salvarea, dar nicio soluție a enigmei. Ceea ce am primit putem doar confirma prin comportamentul nostru – putem s-o facem, ni se permite s-o facem, dar nu suntem obligați. În consecință, revelațiile deschid porți spre reconfigurarea de sine și de lume, prin acțiunea noastră.

O revelație în vederea unei profeții, așa cum experimentează Iona, este însă mai autoritară: profetului i se cere să acționeze, i se impune să acționeze, nu i se permite să dezerteze de la ceea ce i s-a încredințat să facă.

a. Profetia

În Vechiul Testament, lucrurile par clare. Iona este fiul lui Amitai. Cuvântul Domnului îi cere să meargă la Ninive și să propovăduiască, căci fărădelegile celor de acolo ajunseseră până la ceruri. El fuge de responsabilitatea încredințată de Dumnezeu pe o corabie, spre Tarsis, iar o furtună dezlănțuită de voia Domnului se oprește numai când Iona este aruncat în valuri.

Analizând *Călăuza rățăciților* de Moise Maimonide în studiul său, *Profetul și oglinda fermecată: despre imaginație și profeție în Călăuza rățăciților de Moise Maimonide*, Madeea Axinciuc insistă pe câteva caracteristici ale profeților.

Modalitate originală de comunicare între divinitate și om, profeția este treapta cea mai înaltă la care se poate ridica omul pe pământ. Profetul este, în primul rând, cel chemat de Dumnezeu, cel ales, abia apoi devine cel care vestește cuvântul lui Dumnezeu. Adesea, forța inspirației sale este capabilă să-l perfecționeze și pe el însuși, cât și pe ceilalți, ajutându-i în drumul spre desăvârșire. Deschiderea spre celălalt este întotdeauna superioară rămânerii în sine. Profetul vorbește adesea alegoric, iar profeția i se revelează fie prin viziune, fie prin vis. „Profetul nu profețește toată viața sa, fără întrerupere, ci, dimpotrivă, după ce a profetizat o dată, inspirația profetică îl părăsește.” precizează Moise Maimonide (Axinciuc 2017, 67). Maimonide identifică unsprezece trepte ale profeției, în funcție de starea în care are loc profeția, starea de vis sau starea de veghe, precum și în funcție de claritatea și intensitatea mesajului. Pe prima treaptă se situează cei care simt un ajutor divin, un imbold ce-i mână să facă unele lucruri pentru binele altor oameni. Pe a doua, cei care simt că a intrat ceva în ei, le-a dat o putere nouă și îi face să vorbească, enunțând maxime, cuvinte de laudă pentru Dumnezeu, discursuri și avertismente (vorbesc cu Duh sau Duhul Sfânt vorbește prin ei – așa au scris David *Psalmii*, iar Solomon *Proverbele*, *Ecleziastul* și *Cântarea Cântărilor*, așa au fost compuse *Cronicile*, *Daniel*, *Cartea lui Iov* și toate celelalte *Scrieri* – *Ketuvim*, *Hagiografiile*). Pe această treaptă se întâlnesc preoți, regi și profeți. Pe a treia treaptă sunt trimișii Domnului care văd în vis parabole al căror sens le este explicat chiar în vis (profetul Zaharia). Profeții situați pe a patra treaptă aud în vis cuvinte clare și distincte, fără a-l vedea pe cel care le rostește (prima revelație a lui Samuel). Pe a cincea treaptă sunt cei cărora un personaj le vorbește în vis, iar în cazul celei de a șasea treaptă un înger i se adresează profetului în vis. Profetului aflat pe a șaptea treaptă i se pare că Dumnezeu însuși îi vorbește în vis. Cu a opta treaptă încep viziunile: profetul vede parabole, ca Avraam care are viziunea animalelor tăiate în bucăți. A noua treaptă îi include pe cei care aud cuvinte în stare de veghe (Avraam, Iona). Pentru profeții situați pe a zecea treaptă, în viziune apare un personaj care vorbește (viziunea lui Avraam de la stejarul Mamvri, cea a lui Ioshua de la Ierihon), iar celor plasați pe a unsprezecea treaptă în viziune le vorbește un înger (viziunea lui Avraam în momentul sacrificiului lui Isaac).

Iona este situat inițial pe treapta a noua. Văzuse vocea lui Dumnezeu pentru prima dată în copilărie, ca *un plin în golul aerului*, cum descoperim în capitoul *Sărutul, plânsul și râsul* din prima carte, *Cer mult, pământ și apă*. La nouă ani, bătut de tată, îndârjit și revoltat, Iona

a fugit de acasă și trei zile n-a mâncat decât niște poame și rădăcini amare. [...] A doua zi, când trupul îi devenise ușor și capul greu, când soarele s-a lăsat domol jos și aerul era încă roșcat și moale, a văzut pentru prima oară vocea lui Dumnezeu. Era la poalele unui munte. Totul a durat doar câteva clipe. Vocea i-a răsărit cumva înainte și nu ar fi putut să spună cum arată, dar era acolo ca un plin în golul aerului. Nu i-a spus decât *Iona, Iona, Iona!*, dar prin asta l-a alintat, și l-a

certat, și l-a îmbărbătat și băiatul a înțeles foarte bine și alintarea, și muștrarea, și încurajarea care străbăteau și umpleau aerul. Într-a treia seară de la plecare a ajuns înapoi acasă, mama l-a sărutat și a plâns și apoi a râs, iar tatăl s-a ncruntat, s-a înveselit și a rostit aproape la fel ca vocea lui Dumnezeu, clătinând din cap și privindu-l cu ochii catifelati în lacrimi: *Iona, Iona, Iona!* Și mult mai târziu a înțeles că sărutul, plânsul și râsul mamei erau tot ca vocea lui Dumnezeu: potolire, muștrare, îmbărbătare. De atunci Amithai nu l-a mai bătut niciodată. (Pârvolescu 2020a, 43)

Se insistă pe contextul vederii vocii, pe durata revelației, pe stranietatea percepției și pe indentificarea celor trei nuanțe – alintare, muștrare și încurajare. De neprecizat cum ar putea fi aceste tonalități văzute. Cert este că plinul din golul aerului subliniază ideea de prezență, precum și cea de suficiență. Reîntors acasă, copilul reidentifică în atitudinea fiecăruia dintre părinții săi cele trei componente ale vocii divine, ca și cum ei ar fi o prelungire a lui Dumnezeu pe pământ. Experiența construiește similitudini între dragostea și ocrotirea părintească și cea divină. Prin vederea vocii, nu i se cere nimic și, totuși, parcă i se cere – paraverbal, cele trei nuanțe sunt avertizări care să-i orienteze comportamentul viitor și să-i liniștească răzvrătirea. E însă și un fel de atenționare că Dumnezeu îl veghează, un prim pas spre o posibilă realegere viitoare.

A doua vedere a vocii divine îl plasează la interferența dintre a opta și a noua treaptă a profeției. Adult acum, el vede cu ochii tot ce-i spune Dumnezeu. În capitolul *Vocile*, în vreme ce oamenii încă sărbătoresc salvarea fetei care căzuse în fântână, Iona se îndepărtează de meseni, spre a ajunge la țiitoarea lui, Hannah. Dar înainte de a intra în casa ei, se îndepărtează iar – va vedea pentru a doua oară vocea lui Dumnezeu, care, „ca și cum se mărișe o dată cu el, hrănindu-se din el ca mânzul ce crește în burta iepei, [...] i s-a arătat mai limpede și mai puternică” (Pârvolescu 2020a, 55) la ivirea zorilor:

Plinul din golul aerului aproape că vibra și o strălucire atotcuprinzătoare, și totuși de altă țesătură decât cea a luminii, îl învăluia pe Iona, care nicio clipă nu dormise și nu se oprise din mers. Se opri acum. Tot ce-i spunea Dumnezeu vedea cu ochii: se imbarca pe o corabie și mergea spre miazănoapte și cobora de pe ea și călătorea cu o caravană până la Ninive, cea mai mare cetate din lume, în Aram-Naharaim, țara cea războinică, țara lui Așur, și acolo erau ulițe mari, nenumărate, în care te pierdeai, piețe în formă de floare și de stea și palate înalte și late, cu umbră multă, albastră, de lapislazuli, înconjurată de ziduri cu zimți, și erau neguțatori la fel de mulți ca stelele de pe cer, oameni a căror inimă nu era tăiată împrejur. Totul era înspăimântător și nu-ți găseai drumul, te rătăceai printre casele înalte cât cedrii Libanului. Conducători răi și stricați până-n măduva oaselor, călăi care smulgeau limba și scoteau ochii celor învinși sau împodobeau gâtul prizonierilor cu capete tăiate, să le poarte așa ca toată lumea să ia aminte. Regele lor avea priviri bolnave, robi desfrânați și animale care păcătuiau cu omul și el, Iona, de cum intra, prorocia pieirea cetății din cauza relelor din oameni, ca la Sodoma și Gomora. Mai departe, Iona nu era sigur dacă erau cuvintele lui

Dumnezeu, dar vedea, ca de pe o înălțime, cum cetatea bolnavă, ca trupul cuprins de molimă neagră, se fărâmă și cade în ea însăși și din ea se alege praf și pulbere, și pulbere și flăcări se ridică sus la nori dintre strigăte și dărâmături, ca o uriașă coroană din care apoi răsare o altă cetate, bună, frumoasă și fragedă, ca porumbița cea albă. Plin de vocea lui Dumnezeu și tulburat de fericire s-a întors și a poposit acum la Hannah. (Pârvulescu 2020a, 55-56)

Momentul revelației este ivirea zorilor, timpul mitic al începutului. În stare de veghe, în ușoară euforie bahică, Iona e învăluit de vibrația și strălucirea glasului divin vizibil, care generează imagini de această dată – direcția drumului său pe apă și pe uscat, descoperirea celei mai mari cetăți a lumii descrisă prin tehnica acumulării, în fraze ample, oameni lipsiți de smerenie și empatie. Spaimă și dezgust față de purtările acestor oameni. Prorocirea lui, ca avertizare. Apoi o implozie pe care o urmărește de pe o ridicătură, amintind de cele atomice, atotdistugătoare, subliniind că prin păcatele noastre cădem, implozie urmată de renașterea antitetic conturată, prin adjective și comparații. Cinematografic, Iona este pus la curent cu voia divină. Copleșit, simțindu-se fericit și puternic, căci, iată, Dumnezeu i-a vorbit, face dragoste cu Hannah, de la care va afla apoi că-i poartă în pântec copilul, dar căreia îi mărturisește că trebuie să se pregătească de plecare.

Temerilor și reținerilor ulterioare ale lui Iona le dă glas prima povestitoare, fiica lui, Esther, ce-i interpretează posibilele stări povestind Huldei, nepoatei sale. Urmările revelației nu sunt comode. A urma glasul vocii însemna, pentru Iona, a-l trăda pe Iacob, cu care trebuia să pornescă spre Tarșiș. În plin conflict interior, el are de ales între două trădări. Și va trăda de două ori, tocmai pentru că și-ar dori să nu trădeze deloc. Prima dată îl trădează pe Iacob, fugind de el și îmbarcându-se pe o corabie din portul Ioppe. Dar Iacob, ajutat de Elișa, îl găsește, iar Iona trădează acum *vocea*, adică „ce avea mai scump în inima lui”. (Pârvulescu, 2020a, 58)

Patru vor porni spre Tarșiș, pe corabia cu echipaj cosmopolit și căpitan iberic – Iona, Iacob, Elișa și Abiel. Iona, retras, mai mult dormind în cală, ascuns „în apele somnului, legănate de apele mării” (Pârvulescu 2020a, 71), își impune prezența pe punte pentru a îngriji un vâslăș grav bolnav, orbul Abiel fiind în pericol să fie atuncat peste bord, din cauza prejudecăților. Pentru prima dată acum, Iona transpune văzul în rostire:

– Mă ocup eu. Doar eu. De bolnav. Așa. De mine nu se lipește boala. Deloc. Niciodată. Pe băieți îi lăsați. Prietenii mei. În grija mea. De-acum.

Nu ridicase deloc glasul. Vocea lui adâncă, fermă, a fost însă scutul de bronz de care s-au frânt țipetele celorlalți, ca niște bețigașe. Acum așchiile astea erau pe jos, împrejurul lui Iona, care nici măcar nu se ostenea să le calce în picioare, iar tăcerea, după vacarmul de adineauri, părea fără sfârșit.

Le vorbise cu vocea vocii. Își dădu seama că, fără să vrea, îi preluase adâncimea. Și abia după ce a văzut ce s-a întâmplat cu vorbele lui simple și necăutate, că nu

era deloc sprinten la cuvântări, cum bine observase Iacob, a înțeles că de-acum înaintea asta va fi arma lui. Întotdeauna și oriunde, va fi de ajuns să vorbească cu vocea vocii care i se arătase lui. Prin asta era diferit de ceilalți. Vorbele lui aveau putere. (Pârvulescu, 2020a, 78-79)

Vâslașul fenincian se va face bine, îngrijit de Iona și de Iacob, iar acest fapt e perceput ca un miracol de echipaj. Grija lui Iona pentru ceilalți, în ciuda aparentei sale neimplicări, se vădește încă o dată lui Iacob și lui Elișa. Iacob află că cei doi copii mai mici rămași la Ioppe sunt frații lui Elișa și îl ceartă pentru că i-a părăsit, plânge că a avut un rol în asta, dar Iona îi liniștește, ivit pe punte, lângă ei, ca din pământ:

– Am coborât. O dată. Voi, care cum: cu pregătirile. Știi, nu? M-am dus la han. I-am plătit. Femeii. Văduva lui Achim. Pentru frații lui. Să aibă grijă. Să credem! Vorbirea lui bolovănoasă îl potoli pe Iacob ca prin farmec. Avu un tremur scurt, ca la frig. N-avea rost să-i pună lui Iona valul de întrebări care-i veniseră pe limbă. [...] De atunci Iacob și băiatul, fiecare din motive diferite, fură convinși că Iona e un om cu puteri. Amândoi se simțeau ușurați că se pot bizui pe el. Aproape ca pe cel care-i dădea puterile. (Pârvulescu, 2020a, 88)

Se deschide astfel a doua carte a romanului, *Furtuna*. Iona pare tot mai împăcat cu drumul ales, cel de a-l ajuta pe Iacob ben Beniamin. Se apropie însă furtuna, pe care orbul o presimte ca pe un eveniment cumplit: „Abiel se cuibări, ca în fiecare noapte, la pupă, și visă, cum i se mai întâmplase o singură dată, culori, el care nu știa ce-s culorile. La trezire era sigur că în aceeași zi se va întâmpla ceva foarte rău.” (Pârvulescu 2020a, 106)

Capitolul *Nemuritorii s-au supărat* reliefează din nou eclectismul echipajului. Începe furtuna, iar ei se roagă fiecare zeilor lui, mărturisind păcate, regret și speranțe. Deimos se roagă lui Poseidon, fiul lui Cronos, pentru salvarea vieții spre revederea locului natal și a mamei, cere să fie eliberat de pizmă pe orb sau pe Elișa și să nu-i mai poarte ranchiună lui Zeuxidamos, promițând jertfirea unui berbec gras. Căpitanul se roagă lui Endovelico, Nabia și Trebaruna, căindu-se că s-a gândit prea mult la averea lui Iacob și a avut de gând să-l jefuiască și promițând să nu mai ia niciun ban de la bătrân. Fenicianul se roagă lui Baal, Astarte și Mercart, regretându-și trufia și nerecunoștința față de Iacob și Iona. Zeuxidamos îi restituie lui Abiel toiagul furat (toiag ce reprezenta pentru băiatul orb singurul dar de la sora lui moartă, Zahra, singura legătură cu aceasta) și se roagă lui Apollo, mărturisind că îl iubește pe Elișa. Abiel se simte vegheat de Zahra. Nubianul mai bătrân se roagă lui Amon-Ra, apoi lui Bisu și Beset, lui Șu, zeul aerului, și lui Inpu-Anubis, să nu se grăbească să-i ia în lumea morților. Iacob se roagă lui Dumnezeu și se căiește pentru puțină trufie, care îi e de ajutor în a putea să ajute și să vindece lumea. Elișa nu știe ce e vinovăția și nu are experiența rugăciunii – își dorește să scape cu viața ca să-și revadă frații.

Iona e tras la răspundere de ceilalți pentru că nu se rugase. El își asumă vina și cere să fie aruncat în mare. Este aruncat, furtuna se liniștește, iar *dag godol* (peștele mare), înspăimântându-i pe toți pentru a doua oară, îl înghite.

b. Rugăciunea

În Vechiul Testament, Dumnezeu a dat poruncă unui pește mare să înghită pe Iona. Iona a stat în pânțele peștelui trei zile și trei nopți, rugându-se:

Strigat-am către Domnul în strâmtorarea mea, și El m-a auzit; din pânțele locuinței morților către El am strigat, și El a luat aminte la glasul meu! Tu m-ai aruncat în adânc, în sânul mării și undele m-au înconjurat; toate talazurile și valurile Tale au trecut peste mine. Și gândeam: Aruncat sunt dinaintea ochilor Tăi! Dar voi vedea din nou templul cel sfânt al Tău! Apele m-au învăluit pe de-a întregul, adâncul m-a împresurat, iarba mării s-a încolăcit în jurul capului meu; Mă coborâsem până la temeliile munților, zăvoarele pământului erau trase asupra mea pentru totdeauna, dar Tu ai scos din stricăciune viața mea, Doamne Dumnezeul meu! Când se sfârșea în mine duhul meu, de Domnul mi-am adus aminte, și la Tine a ajuns rugăciunea mea, în templul Tău cel sfânt! Cei ce slujesc idolilor deșerti disprețuiesc harul Tău; Dar eu Ți voi aduce Ție jertfe cu glas de laudă și toate făgăduințele mele le voi împlini, căci mântuirea vine de la Domnul! (<https://www.bibliaortodoxa.ro/vechiul-testament/40/Iona>)

În felul său, rugăciunea e, ca profeția, tot o anticipare – omul își dezvăluie dorințele, intențiile, proiecțiile viitoare și cere sprijin pentru a le putea realiza sau îi cere lui Dumnezeu să le realizeze. Profeția însă include o condiționare, o amenințare, în vreme ce rugăciunea este o încercare de îmbunare, de convingere la colaborare. După rugăciunea ferventă a lui Iona vreme de trei zile și trei nopți, peștele îl aruncă la țarm.

În roman, depănarea poveștii continuă acum prin Dalila, care o spune nepoatei sale, Phoebe. Seria de povestitoare a urcat până în timpul lui Iisus din Nazaret, fiecare dintre ele transmițând mai departe nu doar legenda familiei, ci și inelul de argint cu piatră de safir, dăruit de Iacob mamei lui Iona, care-l dăruise lui Esther, primei povestitoare din șirul Esther – Dinah – Hulda – Rebecca – Ruth – Edna – Dorcas – Sara – Adah – Athaliah – Edidah – Iochebed – Rahab – Rhoda – Safira – Ayala – Eva – Hagar – Iesha – Naomi – Rahela – Suzana – Miriam – Atarah – Dalila – Esther – Phoebe. Safira fusese aceea dintre ele ce împărtășise povestea unui bărbat, ca acesta s-o scrie, la patru veacuri de la moartea lui Iona. Fiecare dintre povestitoare dă explicații suplimentare, interpretează așadar, la fel cum acum face Dalila, vorbindu-i lui Phoebe despre ce face Iona în burta peștelui:

Atunci și acolo, lui Iona i s-a dezlegat limba, iar el, care vorbea fără chef, spunând doar miezul, el, care nu se rugase în timpul furtunii ca toți ceilalți, a rostit o cutremurătoare rugăciune în trei bucăți (poate de aici ideea cu cele trei

zile), pe care am învățat-o de la mama și de la bunica și pe care am să ți-o spun și ție, ca să n-o mai uiți. E atât de frumoasă rugăciunea asta, că Dumnezeu a auzit-o și a împlinit-o, adică i-a umplut coaja goală a vorbelor cu miezul viu al duhului. Pentru că vorbele nu au valoare decât dacă Dumnezeu le umple coaja cu duhul lui. (Pârvulescu 2020a, 122)

Preocuparea Ioanei Pârvulescu pentru rugăciune, mai ales pentru cum s-ar putea ruga personajele, este admirabil reliefată de volumul anterior, *Dialoguri secrete. Cum se roagă scriitorii și personajele lor* (2018). Întrebată de Melania Cincea cum a ajuns să fie interesată de această temă, scriitoarea dezvăluie conexiunea dintre rugăciune și adevăr:

E foarte greu să spui de unde vine inspirația. Vechii greci credeau că vine de la muze. Noi nu mai facem invocații către muze. Eu am mereu foarte multe idei, problema fiind pe care s-o culeg. Tema acestui volum m-a stârnit; din multele idei care mă bântuiau – eram și într-un moment greu și știam că am nevoie de forță sufletească – mi s-a părut că ar fi foarte interesant să mă ocup nu atât de rugăciunile scriitorilor, cu toate că mai am și din astea, ci de rugăciunile personajelor lor. Nu știam spre ce o să conducă asta. M-au dus înapoi, tot la scriitori, iar descoperirile au fost dramatice. Iar tema rugii, pe care o consideram oarecum colaterală, a devenit brusc foarte importantă, un adevărat revelator. Și mi-am dat seama că, într-adevăr, cum spune Cioran, tot ce nu este rugăciune este impersonal, că scriitorii se identifică până la rugăciune cu personajele lor și că acolo nu mint. O rugăciune mincinoasă e un nonsens. Importanța acestei teme era mult mai mare decât îmi închipuisem atunci când am ales-o, pentru că nu o mai alesese nimeni și pentru că nimeni nu abordează rugăciunea din această perspectivă, toți se referă la rugăciuni canonice sau la autori canonici care se roagă. Personajele, fiind ficțiuni, ar trebui să producă rugăciuni ficționale. Ei, bine, nu, paradoxul este că personajele de ficțiune au rugăciuni autentice. (Pârvulescu 2019)

La această autenticitate a rugăciunii personajelor se ajunge tocmai pentru că rugăciunea e condiționată de anume împrejurări, de obicei dramatice. Pierdut în adâncurile mării, Iona compară înotatul cu coborârea în fântâni, iar intrarea în burta peștelui cu coborârea într-o grotă din Carmel, în care se pierduse cândva și crezuse că va muri. Acolo, îngropat la rădăcina muntelui, simțindu-se cumplit de singur și de neputincios, și-a amintit de Dumnezeu, care-l alesese să-i vadă vocea. Asta i-a dat încredere în sine și l-a determinat să se ridice în picioare și să caute ieșirea din galerie, convins că Dumnezeu, care e cu el chiar dacă nu îi vorbește și nu i se arată, o să vrea să-l scoată iar la lumină. „Facă-se voia lui cea bună.” își spusese atunci Iona, încredințându-se voii divine. (Pârvulescu 2020a, 124). Acum,

neputincios ca un prizonier legat, lovit mereu de ascuțisuri, de pumni băloși, cu ochii lui fără lumină și urechile fără liniște, cu gândul la cei pe care n-avea să-i

mai vadă niciodată, niciodată, bărbatul începu să plângă în hohote mari ca el, înghițind lacrimi sărate, cum era și apa mării, în care se înecase fără să moară. Mult mai târziu, când plânsul i-a trecut fără să-i treacă și timpul, o dată cu lacrimile, după ce dormise fără să simtă odihna, fără gând, fără speranță, fără credință, a început să se roage totuși cu o putere pe care el, care știa ceva despre rugăciune, n-o mai cunoscuse niciodată. Trupul îi devenise atât de greu, de parcă de el s-ar fi agățat Dumnezeu însuși, ținând în mână întreaga lume. (Pârvulescu 2020a, 125)

Între timp, la Gat-Hefer, Hannah, cea care îl iubește și-l așteaptă, le povestește femeilor cu care aduna strugurii visul său despre un Iona fără chip care se îneca în întunecime, strigându-și mama. Îngrijorată, mama lui Iona se folosește de ritual și rugăciune pentru salvarea fiului ei. Ia una dintre cupele de vin lucrate din lemn de Iona, o umple cu vin de anul trecut și o varsă apoi pe jos, picătură cu picătură, rugându-se neconținut pentru ca el să se întoarcă teafăr: „Licoarea a intrat în pământ, dar duhul din struguri s-a ridicat la cer odată cu ruga ei de mamă, ca o jertfă. Dumnezeu a auzit-o.” (Pârvulescu 2020a, 133)

Așadar, în roman, Iona și mama lui se roagă deodată, iar împletirea rugăciunilor pare a-l îndupleca pe Dumnezeu. Nu se putea altfel, pentru că Ioana Pârvulescu consideră că femeile, în grija lor pentru cei dragi, pentru copii mai ales, sunt cele care au inventat rugăciunile.

Rugăciunea lui Iona cuprinde trei părți de mare poeticitate și forță persuasivă: prima dată se roagă de dragul vocii, a doua oară se roagă scurt de tot pentru iertare, iar a treia oară se roagă pentru el și pentru viața lui.

Dimensiunii constructive a metaforei i se adaugă cea negativă, a neputinței-necunoaștere, cu ecouri dinspre imnurile vedice și egiptene. Dacă în poemele de dragoste ale cărții se întrezăresc străvechi poezii sumeriene și secvențe ce amintesc de *Cântarea Cântărilor*, aici, în rugăciune, vocația lirică și confesivă a scrisului Ioanei Pârvulescu se vădește pe deplin în lumină. Ioana Pârvulescu a publicat un singur volum de poezie, *Cum continuă povestea?* (2014), și a declarat că nu va mai publica poezie. Dar asta nu înseamnă că poezia nu continuă s-o însoțească. În interviul dat Claudiei Pincovski, scriitoarea mărturisește: „Nu am putut să părăsesc poezia cu totul. Chiar și acum, dată afară pe ușă, poezia s-a întors pe fereastră, pentru că am diverse pasaje mai poetice în romanele mele, dar am grijă să le țin în frâu, pentru că eu nu scriu roman poetic.” (Pârvulescu 2023b).

Iona individualul este cel ce se roagă, nu omul în genere. În cea dintâi parte a rugăciunii sale recunoaștem efemeritatea umană, conștiința că el reprezintă o repede străfulgerare de lumină într-o nesfârșire de beznă, convingerea că numai Dumnezeu îl cunoaște. Fragilitatea sa, pierderea spiritului și neputința de a restabili conexiunea cu divinitatea îl macină: „Acum mi s-a fărâmat coaja inimii ca bobul de strugure și duhul din ea mi s-a zdrobit. Nu pot lovi cu pumnii întunecimea. Nu-mi pot scoate cu degetele din ochi nevăzul, ca să te văd pe tine. Nu-mi pot scoate cu degetele din urechi auzul plin de bubuituri, ca

să te ascult doar pe tine. Ești în mine și în afara mea, dar nu te prind.” (Pârvulescu 2020a, 126) În vorbele făpturii lui captive în temnița închisă cu zăvoare de apă, negațiile anihilante sunt urmate de imperativul nașterii, al re-înființării, structurat în interogații retorice: „Nu e văz în privire. Nu e mers în călcătură. Nu e viață în viața mea acum. Dacă nu tu, deopotrivă mamă și tată, deopotrivă viață și moarte, cine să mă mai nască acum, când sunt ascuns ca pruncul dincolo de zidul de carne, și orb, și neputincios ca el? Cine să mă mângâie în nemângâierea mea? Cine să mă găsească, fir de nisip în mijlocul mării, dacă nu tu?” (Pârvulescu 2020a, 126-127) Raportul cu divinul este circular reciproc regenerativ, într-o infinită perpetuare a memoriei: „N-ai cum să fugi de mine, căci îmi aduc aminte de tine și te plăsmuiesc neconținut, eu, cel plăsmuit de tine.” (Pârvulescu 2020a, 127) Explicându-i că nu se teme de el, căci unde e iubire nu încapă frica, îl cheamă din adâncurile deznădejdiei, spre renaștere: „Sunt aici! Din întunericul în care sunt înfășat, desfașă-mă!” (Pârvulescu 2020a, 127)

A doua parte a rugăciunii, aproape numai verbe, e de o intensă concentrare, pe măsura scurtimii sale: „Poți să ierți? Mă ierți? Poți totul.” Prezentul etern când asertiv, când interogativ, se însoțește cu pronumele nehotărât ce reflectă atotputernicia divină. Straniu e că ulterior, când Iona se mânie că Dumnezeu se îndurase de cetate și n-o mai distrusese, pentru că îi iertase pe locuitorii ei, care se pocăiseră, Iona uită și el acest „Poți totul.” Cu toate că fusese iertat, nu reușește să accepte marea iertare divină, care încununează profetia sa. În ciuda suferinței majore din încercările noastre, lecțiile învățate pot fi mereu uitate...

În a treia sa parte, rugăciunea tinde spre recăștigare bunăvoinței divine prin sublinierea diferențelor dintre condiția anterioară și cea actuală a lui Iona. Negațiile duble sunt folosite spre a descrie inexistentul: „Nu e zi și noapte nu e. Timpul nu se arată în albeața zorilor care nu se arată. Soarele negru care nu e nu se rostogolește pe cerul negru care nu e.” (Pârvulescu 2020a, 127) Sufletul putrezește, amintind de cunoscutul „ape intrat-au la sufletul meu”. Imperativele se succed, primesc concretețe: „Vino! Scapă-mă! Vindecă-mă!” (Pârvulescu 2020a, 128) Renunțarea la sine, anihilarea ființei devin condiții ale posibilei renașteri: „De mine să mă vindeci, eu îmi sunt boală, tu îmi ești vindecare! Nu știu să înot în mine, în mine mă înec. La țarmul meu nu ajung.” (Pârvulescu 2020a, 128) Sunt evocate cele trei vocative văzute în prima înfățișare a vocii lui Dumnezeu – ostoire, mustrare, îmbărbătare, iar evocarea mamei ce suferă și se roagă pentru fiul pierdut amintesc de mama arhetipală, mereu îngrijorată de soarta copiilor plecați. Prin antiteze și hiperbole se revine la descrierea stării dorite, apoi o nouă serie de trei imperative intensifică dinamica rugăciunii, cu insistență pe pronumele-subiect: „Ajută-mă tu! Îndură-te tu! Salvează-mă tu!” (Pârvulescu 2020a, 128) Revenind la imaginea bobului de strugure strivit, Iona insistă pe valoarea ființei, în ciuda nimicniciei sale, precum și pe puterea divină de a permire transcenderea, renașterea: „Sunt crăpat ca bobul de strugure sub talpa ta și suc dulcel al vieții mi se scurge din pielea inimii. Doamne, mă

limpezește ca pe picătura de vin, limpezește-mă, Doamne!” (Pârvulescu 2020a, 128) Sintaxa incantatorie, armonia circulară, gradația reluărilor imprimă textului o putere de convingere fascinantă. Finalul ca punct de maximă tensiune, cu recunoașterea vinei și asumarea greșelii, cu intenționalitatea de a face scop din atingerea și împlinirea sacralui, întregesc nu doar profunzimea, ci și forța de persuasiune a acestui *homo religiosus* care este Iona: „Am greșit. Am fugit. Deschide zăvorul de apă de la colivia de apă în care m-ai închis, să pot alerga către tine. Ridică-mă! Iartă-mă!” (Pârvulescu 2020a, 128)

Eliberarea din captivitate vine cu dozele sale de noi experiențe și de înțelepciune, prin reflectare la ce trăise și simțise. Renașterea cu adevărat miraculoasă e trăită de Iona proteic, cu toate simțurile:

Iona a amețit tare de tot și s-a simțit căzând în gol, pe spate, cu ochii în care nu erau priviri larg deschise. Și deodată privirea i-a revenit în ochi și văzul i s-a umplut de stele, unele apropiate, să le apuci cu mâna, mișcătoare, altele sus de tot, mici ca praful de argint, și nimeni nu le putea număra în afara lui Dumnezeu. Era ca și cum el ar fi plutit în apele cerului. S-a îmbătat de cer cum te îmbeți cu duhul din vin, s-a desfătat cu cerul. Bine că era noapte, altfel poate c-ar fi orbit. Și-a auzit propria voce hohotind și rostind fără șir cuvinte de mulțumire. Râdea, plângea, vorbea, vedea. Apoi a dat iar din mâini, ca înainte de intrarea în locul fără de timp și fără de ochi, dar cu miros de putreziciune. N-a înțeles prea bine pe unde și de unde a ieșit, cum iese copilul slobozit de mamă în lume. Un fel de peșteră din carne căscată și-apoi închisă la loc. (Pârvulescu 2020a, 134-135)

Dar renașterea îi prilejuiește o nouă înțelegere a lumii, a sinelui, a lui Dumnezeu și a rostului rugăciunii: „Odată cu rugăciunea, lucrurile s-au limpezit și s-a arătat că Dumnezeu trimisese vietea nu ca să-l omoare, ci, dimpotrivă, să-l salveze de la înec. Căci de multe ori lucrurile își schimbă în timp întregul înțeles, iar rugăciunea are însușirea asta: limpezește deodată toate apele, chiar și pe ale mării. Era iertat.” (Pârvulescu 2020a, 134)

c. Salvarea

Nu am putea preciza un moment exact în care începe salvarea cetății – poate fi mânia Domnului și decizia de a-l trimite pe profetul Iona să avertizeze, dar poate fi reprezentat și de acumularea și intensificarea păcatelor care au dus la mânia divină. La fel, ulterior, aruncarea lui Iona în mare, înghițirea lui și apoi vărsarea pe mal de către pește – fiecare dintre aceste momente este decisiv, în fond. Pentru noi, arbitrar, salvarea începe aici. *Cartea lui Iona* din *Vechiul Testament* nu insistă pe Iona renăscutul. Romanul o face. Crizei din interiorul balenei îi succede o alta, de reșezare în noul sine, generând un episod de mare invenție epică. Găsit gol pe plajă de cei doi copii mai mărișori ai unui pescar sărac, îngrijit scurtă vreme în coliba acestuia, Iona este perceput ca un zeu. Venirea sa este asociată cu norocul la pescuit al bărbatului și cu liniștirea

sugarului, inexplicabile altfel. Iată-l atribuindu-i-se minuni. Dar cea de-a treia este chiar o minune, până și pentru cititorul blazat al secolului al XXI-lea, care a citit toate cărțile. Iona face o despicătură în stâncă, a treia minune de când era la coliba pescarului. Cercetează astfel o peșteră, la lumina unei torțe (nemaivăzut dispozitiv de cei doi copilași ai pescarului, care-l însoțesc acum pretudindeni). Desenele rupestre descoperite îi demonstrează că totul este, poate, repetabil:

Atunci bărbatul-zeu ridică torța ca și cum ar fi știut dinainte: pe peretele gălbui văzură un pește uriaș, cu gura deschisă și cu niște colți mari. Coadă era cât jumătate din trupul lui și ochiul negru privea lumina aia neașteptată, după ce ani și ani privise doar întunericul. Dar ce era cumplit la vedere era un om care intrase, cu capul înainte și trupul ca scândura, țeapăn în gura peștelui, în timp ce picioarele erau încă afară, crăcănate, fiindcă, pesemne, prada se zbătea. Copiii făcură un pas înapoi: nu știau ce-i aia desen, nu văzuseră niciunul în toată viața lor, nu-i învățase nimeni că există așa ceva pe lume și stăteau cu gura larg deschisă și ei, ca peștele. Iar zeul, cel care-i adusese aici ca să le dezvăluie toate astea, fu străbătut de un frison și se dădu și el un pas îndărăt. (Părvulescu 2020a, 163-164)

Ce îl înspăimântă oare pe Iona în această descoperire? Faptul că experiența sa cumplită de a fi captiv în pânțele peștelui nu e unică – cu siguranță și alții au fost înghițiți, poate digerați, poate eliberați? Compasiunea pentru un asemenea sfârșit? Groază că un astfel de sfârșit ar putea fi meritat? Sau, poate, se recunoaște pe sine, artist al cuvântului *avant la lettre*, sigur de puterea ziditoare, de puterea de a face a vorbelor sale, în acest alter-ego care a fost desenatorul? Omul ca pradă, devorat tocmai când simte că a înțeles neînțelesul? Descoperirea îl face să-și încheie refacerea și să pornească spre Ioppe, apoi spre casă, unde are de lăsat totul în ordine înainte de adevărata călătorie spre Ninive. Pe corabie, toți văzuseră înghițirea lui Iona ca fiind o jertfă, iar furtuna îi adusese înapoi la Ioppe. Prin contrapunct, fuseserăm când în lumea lui Iacob, când în drumul lui Iona, până când cei doi se regăsesc. Iacob fusese cuprins de depresie, la pierderea lui Iona. Doar în fața femeii decăzute din Ioppe, cea originară din Akko, a cărei fată murise, el își recunoaște paternitatea, iar alunecarea în depresie e descrisă antitetic felului său anterior de a fi:

Era prieten cu lumea, cu lumea mare, și tot cu prietenie îi răspundea și ea. Spera, aștepta și primea totul de la lume, de la oameni și de la Dumnezeu, numai roade bogate, fiindcă o dorință împlinită se știe că-i un pom roditor. Pe atunci era ca toiagul lui Aaron care înmugurește, înverzește, face flori, apoi dă rod de migdale. Acum, mai mult decât trupul, i se chircise sufletul și nu mai aveau loc în el nici bucurie, nici spaimă, nici speranță, nici flori și nici roade. Se vede că îl lovise și pe el demonul din psalm, sufletul îi era mâncat cu încetul de molima amiezii. (Părvulescu 2020a, 156)

Copleșit de bucurie la vederea lui Iona, decide să-l însoțească atunci când fiul îi spune: „Mă duc la Ninive. Vestesc pieirea. Sunt răi. Au inimile netăiate-mprejur.” (Pârvulescu 2020a, 180)

Suntem cu repovestirea poveștii lui Iona în vremea lui El Greco, iar Mical, istorisindu-i totul nepoatei sale, Daniela, îi vorbește despre convertirea căpitanului corabiei la credința evreilor. Mical îi dă căpitanului numele de Don Amado. Acesta ar fi venit „ca să vadă cu ochii lui că Iona trăia. [...] Cât despre Dumnezeu lui Iacob și-al lui Iona, înseamnă că e mai mare decât toți zeii, și el a început deja să i se roage de pe când era pe corabie.” (Pârvulescu 2020a, 184)

Iona își revede mama și fiica, o reîntâlnește pe Hannah, acum însărcinată în cinci luni. Se îngrijește ca Abiel, Elișa și frații lui să-și găsească cu bine locul în Gat-Hefer și să se bucure de stabilitate. Pornește la drum cu Iacob, ajung în Ninive, el tot mai apăsător de menirea sa, dar mai hotărât ca niciodată să o ducă la îndeplinire. Cetatea îi impresionează prin fast și strălucire, dar îi și îngrozește prin moravuri și decădere. Iacob vede transformarea lui Iona sub ochii săi, simte că acesta, care acum acționează ca în transă, are nevoie de ocrotirea lui: „Iacob nu se gândise până atunci la Iona ca la un *nabi*, e greu să-i dezbraci pe cei atât de apropiați de pielea uzată în care i-ai văzut zi de zi și să-i vezi deodată într-o asemenea strălucire solemnă.” (Pârvulescu 2020a, 261)

Ca vindecător, Iacob e dus să ajute la nașterea reginei, iar Iona rămâne în palatul lui Belus, unde nu permite nici măcar orbitorii iubiri pentru Sargina să-l abată de la ce are de făcut. Prorocește prin piețele orașului, iar Rabona luntrașul e cel ce o informează pe Sargina despre prorocirile lui:

În piața mică în formă de stea, a văzut o mulțime făcând roată în jurul unui bărbat. Cel care vorbea oamenilor era înalt, zvelt, încă tânăr, dar cu barbă albă. L-a recunoscut de îndată. [...]

– Și vocea i se ridica parcă din măruntaiele pământului până la cer. Când l-am adus eu cu barca, a tăcut ca peștele, o vreme am crezut că-i slab de minte sau mut, dar acum vorbea, sau mai degrabă tuna cum n-am mai auzit pe nimeni să tune, cu voce nepământeană. Privea de jur-împrejur ca un îmblânzitor de lei, fără frică, și zicea: *Domnul Dumnezeu mi-a spus mie: patruzeci de zile de când ajungi acolo și cetatea Ninive va fi nimicită! Au trecut șapte. Au rămas treizeci și trei! Spălați-vă și curățați-vă! Îmbrăcați-vă în sac, acoperiți-vă capul și plecați-vă privirile. Învățați să faceți binele, dreptatea, să-i ocrotiți pe cei nenorociți, apărați-le pe femeile fără bărbat și pe copiii fără părinți. Postiți și voi, și boii, și oile, și caprele voastre. Dumnezeul dreptății veghează! Vai de cel rău, căci va culege ce-a semănat, necruțare, durere, întuneric, plânset și scrâșnetul dinților. Nu-i om pe aici, în țara voastră, care să nu fi păcătuț, începând cu eroii voștri, cu Ghilgameș și Enkidu, mai-marii păcătoșilor... Și apoi o lua de la capăt.* (Pârvulescu 2020a, 266-267)

Absolut impresionant este efectul pe care îl are asupra invitaților la banchetul pe care regele Assur-Nirari îl dă în cinstea venirii fiului său pe lume:

Apoi s-a întâmplat ceva. Nimeni n-a știut cum. Iute de tot, unele după altele, ca spicele bătute de vânt, capetele mesenilor s-au întors toate spre intrare. Acolo, în prag, sub bolta în acoladă frumos pictată, era o făptură înaltă, dreaptă, crescută parcă din pământ, cu priviri tari, de îmblânzitor de fiare. Era proptit pe picioarele ușor desfăcute și se sprijinea de un toiag cu măciulie. Stătea nemișcat ca statuile și, ciudat, ca statuile încremeniseră și oamenii de la masă, și servitorii, și cântăreții. Sargina țipă scurt. După țipătul ei se opri orice sunet. Era ca-ntr-un basm în care lumea a înghețat și nu mai există mișcare. [...] Golită de sunete, încăperea s-a umplut toată de voce. (Pârvulescu 2020a, 274)

Minute în șir, vocea expune profeția. Toți încep să plângă, începând cu Belus și regina – un plâns transmis din om în om, ca râsul în timpul petrecerii, „plângea chiar și Iacob, plângea ca niciodată, plângea ca un tânăr, simțind că n-o să mai ajungă înapoi la Gat-Hefer. Așa a început ispășirea. Pe cer, luna forma jumătate de cerc. Mai erau douăzeci de zile până la soroc.” (Pârvulescu 2020a, 276)

Cetatea ia calea pocăinței. Iacob, epuizat, trage să moară. Cei doi, tată și fiu, au pentru prima și ultima oară o discuție lămuritoare. Iona speră că prin cuvintele lui care *fac* are puterea să-i redea sănătatea lui Iacob. Îi povestește cum descoperise, pe la doisprezece ani, că spune cuvinte roditoare, iar asta l-a făcut să se teamă de ele și de efectele lor: „Vorbele mele mă apasă. Cineva mi-a zis odată că au har. Cine-s eu ca să am dreptul să schimb prin cuvinte lumea, când mi se pare strâmbă? Și dacă cumva fac rău cu ele, crezând că fac bine? Dacă strâmb chiar eu lumea, crezând că o îndrept? Dacă distrug, crezând că repar?” (Pârvulescu 2020a, 287) În viziunea autoarei, profetul vorbește mult mai greu decât ceilalți, tocmai pentru că el înțelege greutatea vorbelor lui, așa cum scriitorul, în opinia lui Thomas Mann, scriitorul-cult al autoarei, era ironic definit de acesta ca fiind „un om care scrie mult mai încet și mai greu și mai chinuit decât ceilalți oameni” (Pârvulescu 2020e). Iona e îngrozit că, prin cuvintele lui, mijlocește nenorocirea ninivenilor, dar Iacob îi spune ce i-am spune noi toți: „Dacă Dumnezeu voia să distrugă cetatea, nu te mai trimitea, te-a trimis ca s-o salveze, băiatule, nu ca s-o distrugă, cei care au semănat în lacrimi vor secera în bucurie.” (Pârvulescu 2020a, 289) Pentru prima dată, înainte ca Iacob să moară, cei doi își dau mâna. Iona îi reproșează lui Dumnezeu moartea tatălui său, dar simte că vocea nu-i mai răspunde, așa că e de două ori cotropit de disperare, devorat de depresie. Nefericit, își dorește să vadă orașul distrus, ca o confirmare a forței cuvintelor. Dar profeția fusese contracarată de corectarea comportamentelor. Episodul cu vrejul ofilit (*iederă* pentru Ieronim, *tărtăcuță* pentru Augustin) e menit să-i reamintească valoarea vieții și să insiste pe puterea divină de a ierta, dar nu-l consolează. Pierduse darul profeției, Dumnezeu se îndepărta. Adoarme pe dealul din apropiere și în vis aude pentru ultima oară vocea dându-i explicația cerută, în fața căreia rămâne în continuare opac:

Vrei ca mie să nu-mi fie milă de cetatea cea mai mare din lume, cu 123000 de oameni ca tine în ea și încă cinci născuți azi – Dumnezeu cunoștea exact

numărul lor, cum și numărul stelelor de pe cer –, bieți neștiutori care nici măcar nu-și deosebesc dreapta de stânga, darămite binele de rău? Ca să nu mai vorbim, pe lângă oameni, o grămadă de vite, păsări, flori și mii de frunze verzi care aduc umbră, ca astea mâncate de vierme? (Pârvulescu 2020a, 310)

Acum aude vocea lui Dumnezeu în vis, așadar coboară pe a șaptea treaptă a profeției. Prin această descendență a treptelor, nouă – opt – șapte, ni se dă de înțeles că etapa profeției este încheiată. În dialogul cu Ioana Pârvulescu de pe blogul *filme-cărți.ro*, Dan Romașcanu insistă pe explicațiile unui rabin despre rolul profeților și al profețiilor: „Dacă o prezicere nu devine realitate, aceasta a reușit; iar dacă o profeție devine realitate, ea a eșuat.” (Yeremyachu; Maimonide, Yesodei haTora 10:4, citat în Pârvulescu, 2020d). Aceeași este și concluzia personajelor din roman, cu excepția lui Iona. Cea din urmă povestitoare a textului explică nepoților gemeni, Natan și Hannah, că cei din Ninive îi erau recunoscători lui Iona, că binele și răul sunt adesea îngemănate, că fiecare ipostază a vieții noastre poate fi privită din cel puțin două perspective, că, pierzând, câștigăm concomitent: puterea vorbelor lui Iona era alta și altfel decât credea el, „se vădea abia când nu vorbele i se-mplineau. Pentru că puterea lor se trage din puterea lui Dumnezeu, care depășește înțelegerea omului. Cuvintele lui construiseră vieți, nu distruseră ziduri. Adică opera și-a depășit creatorul, cum se spune azi, și anume, în cazul de față, într-un mod absolut măreț.” (Pârvulescu 2020a, 313)

4. Înainte de sfârșit

Într-un interviu cu Melania Cincea din 2019, parafrazându-l pe Jorge Luis Borges, Ioana Pârvulescu afirmă că toți cei care scriu sunt niște *credincioși ai cărții* (Pârvulescu 2019). Pe de altă parte, orice artist este un profet, un vizionar – mai ales poezii, consideră autoarea. Care este *prevestirea* acestei cărți? Aceea că cine-și uită trecutul, cine-și uită cultura riscă să nu fie, să nu poată trăi cu adevărat. Ca numele care pot fi citite la fel în ambe sensuri, și timpul poate fi citit la fel. Doar dacă ai trecut poți avea viitor.

Epilogul romanului face ca fiecare tulpină a poveștii să înflorească în prezent, demonstrând că suntem urmași ai patriarhilor, amintindu-ne că fiecare dintre noi avem un trecut de asumat și înțeles. Pretutindeni în lume, urmași ai personajelor din povestea lui Iona duc mai departe viața, principala și prețioasa moștenire, viața, căreia Ioana Pârvulescu îi dedică toate romanele sale, pentru că ea e „singura scriitoare cu adevărat importantă” (Pârvulescu 2023a). Asemeni multiplelor fațete ale safirului montat în inelul de argint, tehnici narrative diverse dau strălucire mitului lui Iona. Prin reflexii ale străvechilor imnuri vedice și poeme asire, prin poveștile orientale încadrate în ramă și în poveste, prin tehnici ale amânării și anticipării, prin modalități de captare a interesului și bunăvoinței ascultătorului, prin secvențe ceremonioase, prin descrieri captivante

și pasaje eseistice provocatoare, prin analepsă, contrapunct și nenumărate înlănțuiri și alternanțe, prin povestitorii care își respectă statutul, epoca și pasiunile – de la împletit codițe nepoatelor la interesul pentru filosofie, de la pusul pâinii în copt la țeșt la degustarea artelor și a științelor –, povestea lui Iona își cucerește temeinic locul în conștiința noastră. Romanul arată cum prezentul și viitorul sunt organic legate de acest trecut mitic, pe care unii îl refuză, nedescoperind că, fără a-l valorifica, nu-și pot înțelege prezentul, nu-și pot pregăti viitorul:

Sunt multe lucruri alunecoase ca țiparii în povestea asta, dar cum să fie altfel, când lucrurile s-au petrecut de atâta amar de ani, iar noi nu le înțelegem și nu ni le amintim bine nici măcar pe cele de ieri? Pe vremea aia, dragii mei, timpul se retrăia pe sine de la un an la altul. Nu făcea zgomot, nu ticăia, nu suna, n-avea clopote, și clopoței, și gonguri care să-l bată, roți care se îmbucă în el și fiare care-l țin prizonier. Luneca doar ca o umbră rotitoare lăsată de un băț înfipt în pământ, se prelingea, se prelungea și, un lucru pe care oamenii încep să nu-l mai priceapă, mergea în cerc, se întorcea și se refăcea, ca și cum n-ar fi trecut și n-avea să treacă niciodată, ca și cum înainte și înapoi ar fi fost totuna și una cu el. Ca numele voastre, care se pot citi și înainte și înapoi la fel, Hannah, maimuța mică, și Natan, cârcotașule. Ca data de azi, care se citește și înainte și înapoi 02.02.2020. Ca istoria asta, care se reface din când în când, odată cu timpul ei, în care e amestecat atât de bine și al nostru. (Pârvulescu 2020a, 313-314)

5. Concluzii

Majoritatea experiențelor lui Iona sunt valabile în contemporaneitate. Nu suntem nici noi mai departe de Dumnezeu, nici el mai departe de noi decât întotdeauna. Dimensiunea spirituală a acestor experiențe este uneori ascunsă în profan, cum a fost mereu, dar ele ne sunt accesibile, sunt parte a vieții. Ele pot declanșa în noi ceea ce Fernando Savater numește *tresărare*, „o eliberare de moment, salvarea noastră, un dar minunat, însă multiform, care nu se întâmplă atât de rareori precum s-ar crede. Și emoțiile numite de obicei religioase aparțin acestei categorii, a ceea ce considerăm a fi mort, dar nu este și revine pentru a ne aduce și mai multă viață.” (Savater 2008) Ioana Pârvulescu subliniază în repetate rânduri actualitatea ipostazelor umane asupra cărora se opresc atât povestea lui Iona, cât și povestea poveștii lui Iona.

Maestră în a mânui palete lingvistice și culturale a nenumărate epoci, în a reconstrui și reprezenta lumii prin periplul lui Iona în spațiu și timp, autoarea scrie despre ceea ce rămâne stabil în condiția umană: „Ce rămâne la fel – și în lumea noastră, și în lumea lui Iona – e zbuciumul omenesc. În privința asta m-am simțit acasă.” (Pârvulescu 2020b). Scrisă cu o „simplitate luxuriantă” (Cătălin Pavel, în Pârvulescu, 2020c), suplă și delicată tocmai prin ancorarea în atâtea epoci și mentalități, *Prevestirea* este, fără a fi deloc îngreunată de erudiția cuceritoare, o unduioasă oază de popas prin lectură, în literatura aridei lumi de

azi. Ne purifică spiritual, reamintindu-ne că Dumnezeu este pretutindeni și are, mereu, ultimul cuvânt.

În lucrarea de față însă, cu ușoară ireverență, ultimul cuvânt îl va avea autoarea romanului, pentru care scrisul este experiență spirituală esențială. Când ne apropiem de el, Dumnezeu o face, ca în cazul lui Iona, pentru a ne învăța să fim oameni. Când ne dă harul de a crea, o face pentru a ne ajuta să-i învățăm și pe ceilalți:

Ioana Bâldea Constantinescu: Mă întorc la Iona, pentru că *Prevestirea* e una dintre cele mai frumoase cărți cu care avem norocul să fim contemporani. Tu cât de adânc trebuie să cobori în pantecele monstrului ca să scoți la suprafață povestea?

Ioana Pârvulescu: Kilometri... Cât munții cei mai înalți și adâncurile *jocului secund...* Mult, mult, și e foarte greu. Am spus mereu: ca să scrii o carte trebuie să ai curaj. [...] Curajul de a coborî în tine și de a face aceste interioare cunoscute. Nu este ușor. Noi preferăm să ne ascundem sub nenumărate măști. [...] Nu dau lecții și nici nu mă pun în pielea tuturor, dar, pentru mine, să scriu cu adevărat este acest fel de adevăr pe care-l afli punându-te în pielea altora. Trăiești nenumărate vieți când scrii, pentru că trebuie să te pui în pielea fiecărui personaj. (Pârvulescu 2024a)

Bibliografie

Surse primare

Pârvulescu, Ioana, *Prevestirea*, București, Editura Humanitas, 2020 (=2020a).

Iona, în *Biblia ortodoxă*, <https://www.bibliaortodoxa.ro/vechiul-testament/40/Iona> (ultima accesare: 16.07.2025).

Surse secundare

Axinciuc, Madeea, *Profetul și oglinda fermecată: despre imaginație și profeție în Călăuza rătăciților de Moise Maimonide*, Iași, Editura Polirom, 2017.

Buber, Martin, *Eu și Tu*, ediția a doua (prima ediție: 1992); traducere din lb. germană și prefață de Ștefan Aug. Doinaș, București, Editura Humanitas, 2022.

Otto, Rudolf, *Sacrul. Despre elementul irațional din ideea divinului și despre relația lui cu raționalul*, în românește de Ioan Milea, după ediția a 14-a, Leopold Klotz Verlag, Gotha, 1926, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996.

Savater, Fernando, *Viața eternă*, traducere de Cristina Sava și Rafael Pisot, Iași, Editura Polirom, 2008.

Pârvulescu, Ioana, interviu cu Melania Cincea, *Timpolis*, 5.03.2019, *Ioana Pârvulescu: „Cred că suntem cu toții, cei care scriem, niște «credincioși ai cărții»”*, <https://timpolis.ro/ioana-parvulescu-cred-ca-suntem-cu-totii-cei-care-scriem-niste-credinciosi-ai-cartii> (ultima accesare: 16.07.2025).

Pârvulescu, Ioana, interviu cu Simona Chițan și Florina Pîrjol în *Adevărul*, 23.05.2020, *Scriitoarea Ioana Pârvulescu: „Azi, Iona ar fi cercetător, poet, pictor sau muzician”* (=2020b), <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/interviu-scriitoarea-ioana-parvulescu-azi-iona-2024402.html> (ultima accesare: 16.07.2025).

- Pârvulescu, Ioana, lansarea romanului *Prevestirea* – un dialog cu Cătălin Pavel și lectură cu Antoaneta Cojocaru, Q&A virtual și sesiune de autografe online, postat pe site-ul Editurii Humanitas în 11 iunie 2020 (=2020c), https://www.youtube.com/watch?v=rfbkcB_qiPs (ultima accesare: 16.07.2025).
- Pârvulescu, Ioana, interviu cu Dan Romașcanu, publicat pe blogul *filme-cărți.ro*, 18.06.2020, *Iona e foarte aproape de condiția omului modern* (=2020d), <https://filme-carti.ro/interviu-2/iona-e-foarte-aproape-de-conditia-omului-modern-ioana-parvulescu-84667/> (ultima accesare: 16.07.2025).
- Pârvulescu, Ioana, dialog cu Ioana Bâldea Constantinescu, *Prevestirea* – discuție CERCUL & CINEPUB Live realizată în 15 iulie 2020, postată pe CINEPUB – Online Romanian Movies (=2020e), <https://www.youtube.com/watch?v=ktziG0vS3WQ> (ultima accesare: 16.07.2025).
- Pârvulescu, Ioana, interviu cu Melania Cincea, *Să stai la adăpost în gândul bun al cuiva e un lucru minunat*, publicat pe site-ul *Puterea a cincea*, 6.10.2020 (=2020f), <https://putereaacincea.ro/ioana-parvulescu-sa-stai-la-adapost-in-gandul-bun-al-cuiva-e-un-lucru-minunat/> (ultima accesare: 16.07.2025).
- Pârvulescu, Ioana, interviu cu Andrei Mihai în *Ziarul de Iași*, 31.05.2021, *Interviu cu Ioana Pârvulescu: despre religie, literatura și relația deosebită cu orașul Iași*, <https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/interviu-cu-ioana-parvulescu-despre-religie-literatura-si-relatia-deosebita-cu-orasul-iasi--289909.html> (ultima accesare: 16.07.2025).
- Pârvulescu, Ioana, interviu cu Ana Maria Sandu, în *Dilema veche*, nr. 977 din 29.12.2022 – 11.01.2023, *Povestea e cea care dă coerență lumii* (=2023a), https://dilemaveche.ro/sectiune/regimul-artelor-si-munitiilor/povestea-e-cea-care-da-coerenta-lumii-interviu-2230894.html#google_vignette (ultima accesare: 16.07.2025).
- Pârvulescu, Ioana, interviu cu Claudia Pincovski în *Suplimentul de cultură*, nr. 809, 10.05.2023, *Un scriitor bun aude ce îi spun personajele, merge după logica lor, nu le impune el ce să facă* (=2023b), <https://suplimentuldecultura.ro/40268/interviu-cu-scriitoarea-ioana-parvulescu-un-scriitor-bun-aude-ce-ii-spun-personajele-merge-dupa-logica-lor-nu-le-impune-el-ce-sa-faca/> (ultima accesare: 16.07.2025).
- Pârvulescu, Ioana, dialog cu Ioana Bâldea Constantinescu, podcastul #CuVoceTare al Editurii Litera, 31.01.2024; (=2024a), <https://www.youtube.com/watch?v=o-LTzk4R0oE> (ultima accesare: 16.08.2025).
- Pârvulescu, Ioana, discuție cu Diana Popescu și Marius Chivu, Podcast Cronicari digitali, 4.10.2024, *Ioana Pârvulescu, metamorfozele unei artiste, în operă și în viață* (=2024b), <https://www.youtube.com/watch?v=L8NrwxXKtgo> (ultima accesare: 16.07.2025).